

Саха кинитэ төрөөн-ууһаан, күрүү-хаһаа туттан, сүөһү ниттэн, олох олорон, сайдан-үксээп испит өбүгэлэрбит тустарынан кэлэр көлүнөбү кэпсиир мин ытык изһим диэн туран, суруйан холонорго сананым. Кыра эрдэхпиттэн адалаах эһэм чугас дьонун туһунан дөрүн-дөрүн кэпсэтэллэрин истэр этим. Илья Дорофеевич Винокуровы – Кыра Ылдыаа, Илья Егорович Винокуровы – Улахан Ылдыаа диэн ааттыыллара.

Дьингинэн, дойдутугар 30 сыл устата кинээстэбит Николай Иванович Винокуров Петр Титовичка хос эһэтэ буолар. Ол Петр Титович Винокуров – биһиги төрөппүт эһэбит. Онтон кини соботоһ ордон хаалбыт уола Кирсан Петрович Винокуров – биһиги арабыт. Аҕам, Кирсан Петрович Винокуров, улахан дьонго кэпсиир: «Убайым Улахан Ылдыаа куораттан кэллэбинэ, мизэх кэһиитин тэтэрээт, харандаас

адалара уонна үөрэхтээх буола улаатаар диирэ». Онон мин улахан дьонор сыдыааннара буоларбын кыра эрдэхпиттэн билэн улаппытым. Тоҕо дьонум ону кисти-иллэрин, отур — ботур оргууй кэпсэтэллэрин кыра кылаас оҥото оргууй сэмээр истэрим уонна сөҕөрүм. Ол, дьингинэн, дойду үрдүнэн кулаахтааһын, репрессия содуллара, онно харарыллыбыт дьоннор буоллахтара.

Эһэбит чугас дьон

үктэнэн дьыаҕа киирдэбин ахсын эмээхсин син биир таайарын сөҕөр эбит. «Махханыап киирдин дуу?» — диэн иһэр, ол аайы эһэбит сөҕөр.

Онтон Евдокия Дорофеевна эһэбин Мааппа Бүөтүрү диирэ. 1902 сыллаахха эһэбит 6 саастаа-ар аҕата Тиит өлөн хаалар. Ийэтэ Мааппа өр сыл соботоһун сылдьан баран, 1911 сыллаахха Спиридон Ионович Евсеев диэн киһиэхэ кэргэн тахсан, ол сыл Сэмэн диэн уолланаллар.

1995 с. Нам киинигэр Илья Егорович Винокуров 100 сааһын юбилейыгар биһиги, Тит Михайлович хос сиэннэрэ Татьяна, Полина, Петр ыгырыллан сылдьыбыһпыт. Онно эдьийдэрбит Лина Михайловна, Роза Михайловна Сабарайкиналар үөрэ-көтө көрсүбүттэрэ. Роза Михайловна уола Федя биһигини: «Эһиги «Винокуровтар древобытыгар» бааргыт», — диэбитэ. Аймахтар төгүрүк остуолларыгар кэпсэтиибитигэр мин эһэм туһунан тугу билэр-

бин кэпсээбитим, тоҕо үөдэйгэ тиийбиһпитин. Ол сағана юбилейнай комиссияҕа историческай наука доктора Егор Егорович Алексеев баара, мин кэпсээммин истэн баран: «Ах, это любовь! Сколько людей от него пострадало!» — диэн сана аллайбыта, истэн олорор дьону барыларын сэргэхсиппитэ. Мин хайдах эрэ санаарҕабыллаах баҕайытык ахты оҥорбуппун тохтотон кэбиспитэ.

Петр Титович Үөдэй-

БЫРААТТЫЫ ВИНОКУРОВТАР

нун туһунан бу кэлин элбэх кумааһыны хасыһан, архивтарга сылдьан, аймахтарбын кытта билсэн, сүдү дьоннорбут юбилейдарыгар ыгырыллан сааһым тухары саарбахтаабыт санаабын итэҕистиилээх докумуоннарынан ситэрдим. Билигин туох даҕаны саарбаҕа суох Кирсан Петрович Винокуров оҥолоро Хотугу Сытыган күөл сайылыгын дьонуттан, үс бырааттыы Винокуровтар сыдыааннара эбиһпит. Ону элбэх докумуон туоһулуур.

Аҕам кыра эрдэхпинэ биир кэмгэ бэйэтиттэн бэйэтэ хомойбутун туһунан ахтан ааспыта, ол 1952 сыллаахха балаһан ыйын 9 күнүгэр (Кыра Ылдыааҕа) Чаҕылҕан похоронатыгар кыайан барбатаһын. Ол сағана мин төрөөбүт кэмим этэ, айыырһаан барбатах буоллаҕа буолуо. Аны 1942 сыллаахха, уоттаах сэрии буола турдаһына, аҕабыт Намга 7-с кылааһы бүтэрэр, ол сайын үөрэҕи бүтэрбит уолга ыарахан кэм кэлэр — бастаан ийэтэ ыалдьан өлөр, аны ол кэннэ 15 хонон баран бииргэ төрөөбүт таптыыр эдьийэ Тания ууга түспүтүн булан ыаллар. Бу 15 саастаах оҥору улахан охсуу буолар. Ийэлээх эдьийин көмүс уңуохтара II Хомустаах сиригэр баар буолуохтаах.

Ол кэмгэ убайыгар Сэмэн Евсеевкэ, Хатын Арыыга олороро. Сэмэн быраатын Кырсааны куоракка үөрэттэрэр санаалаах сырыттаһына, аҕата Бүөтүр Тиитэбис бэйэтин кытта Үөдэйгэ илдьэ барар. Бара-рыгар быраатыгар Сэмэннэ: «Уолбун үөрэттэриэм, убайыгар Улахан Ылдыааҕа киллэриэм», — диэбит. Сэрии кэмэ буолан ол баҕалара туолбатаҕа. Бу мань эдьийбит Илиһэ (Елизавета Семеновна Евсеева) кэлин кэпсээбитэ.

Петр Титович Винокуров кинээс Николай Иванович Винокуров үһүс уолун Михаил сиэнэ Бүөтүккэ буолар. Ол туһунан Чаҕылҕан бииргэ төрөөбүт балта Евдокия Дорофеевна Винокурова «Кырдык уонна карьера» диэн 1995 сыллаахха бэчээттэммит юбилейнай кинигэҕэ суруйбута.

«...Куһаҕан ыалга (билингитэ Хатын Арыы нэһилиэгэр) Хотугу Сытыган күөл диэн кизг нэлэмэн сайылык баар. Бу сайылыкка былыр — былыргыттан үс бырааттыы Винокуровтар олорубуттар. Мин билэрбинэн, эһэм Уотаччаан Уйбаан уонна Дьөгүөссэ Винокуровтар дьыллэрэ биир тизэргэннэ тураллара, оттон күрүү нөҥүө Тиит уола Бүөтүккэ Винокуров кэргэттэринэн олороро. Бу ыаллар оччотооһу олох быһыытынан сүөһү ииттэн олорубуттара...

Тиит уола Бүөтүккэ арбаанан ааннаах улахан нуучча дьыаҕа, эмиз үргүлдүү киирэр ампаардааҕа, ол утары булуус ампаар турарын өйдүүбүн, тэйиччи титиик баара. Бу үс ыал тэлгэхэтэ үс үүттээх күрүүнэн силбэнэ төгүрүтүллүбүт этэ. Кырдыа-бастара, эһэм Уотаччаан Уйбаан, Дьөгүөссэ, Тиит Винокуровтар, мин сағана, суохтара, онон 1925–26 сыллартан ыла оччотооһу оҥо өйдөбүлүнэн тугу өйдүүрбүнэн суруттарабын...

Эһэм дьонун Тииттэр дииллэр. Евдокия Дорофеевна хараҕа суох ийэтэ Ылдыаана эһэбин Махханыап диэн таптаан ааттыыр үһү. Эһэбит араастаан

гэ кэлин иккистээн кэргэннэнэр, Мария Кирилловна Ноговицынаны ылар. Маайалыын кыра уол оҥону иитэллэр, Владимир Алексеевич Обутов диэн.

Аны сэрии сағана, 1942 с. уолун Кирсаны бэйэтигэр адалар. 1945 сыллаахха Кирсан Петрович Дьоппуон сэриитигэр барар.

Нам диэки кэллэбинэ эһэбит Евдокия Дорофеевналаахха сылдьара, эһэбитин Дорофеевна наар Мааппа Бүөтүрү кэллэ диэн көрсөрө үһү. Онтон аҕам Кирсан Мэхээстээххэ ыалдыттыыра, ордук киһиэхэ чугас буолара диэн Лина Михайловна ахтара. Михаил Дорофеевич Винокуровка, Мэхээскэҕэ, Илья Дорофеевич Чаҕылҕан кыра быраатыгар сылдьар эбит.

Мин кыра сылдьан Мэхээстээххэ сылдьарбын өйдүүбүн. Чаҕылҕаннаах төрөөбүт дьыллэригэр олороллоро. Михаил Дорофеевич кизг заалга турар диванга хаһыат ааҕа сытара. Онтон ийэлэрэ Анна кыһыгар Любаҕа танас тигэ сылдьара. Мэхээстээх Анна Володя, Люба, Дора диэн оҥолордоох этилэр, Мэхээс кэргэнэ Анна нуучча этэ. Доралыын саа-спытынан араа — бараа буоламмыт буолуо, оонньоон оһох тула сырсарбытын өйдүүбүн. Люба мизэх үрүгү көмүс портсигар бэлэхтээбитэ, юбилейнай, «25 лет ЯАССР» диэн суруктаах, «Убайын Чаҕылҕан портсигара», — диэбитэ. Ону аҕалан тээтэбэр биэрбитим, кэлин ханна эрэ сүппүт этэ. Аны Люба мийгин сиэтэ сылдьан: «Как тебе сказать?» — дии — дии Намын кэритэн көрдөрөрө.

Кэлин Мэхээспит өлөн хаалан, кинилэргэ сылдьарбыт тохтообута. Дьонно бары Жатайга көспүттэр дииллэрэ. Кэлин дьонтон иһиттэхпинэ, Любовь Михайловна уонна Владимир Михайлович Винокуровтар адьас даҕаны собуруу көппүттэр диэн буолта, Дорофей Михайлович Саха Сиригэр хаалбыт дииллэрэ.

Арабыт Кирсан Петр Титович Винокуров түөрт оҥотуттан хаалбыт соботоһ уола буолар. Кирсан Петрович сэрииттэн кэлэн баран, Стрекаловская Елизавета Афанасьевна 1951 сыллаахха кэргэн ылар.

Дьэ соботоһ хаалбыт уолтан 8 оҥо күн сирин көрөр, оҥолоро бары ыал буолан сиэн бөҕөтүн төрөтөн, хос сиэн бэлэхтээннэр арабыт улаханник олоҕуттан хомойботоһу буолуохтаах. Онтон эһэм, Петр Титович, бастакы хос сиэнин көрөн баран: «Дьэ дьоллоох эбиһпин, үһүс үйэбэр олордодум», — диэбитин өйдүүбүн.

Мутугунан быраҕар мунутуур үйэҕэ толору уонна сирдээхтик олоруу — бу саха киһитин ытык изһин биһиги улахан ааттаах дьоннорбут толордохторо. Саха дьонно билэр, ытыктыыр сүдү дьоммутунан чугас аймахтар кизг туттабыт уонна оҥолорбутугар, сиэннэрбитигэр инники олохторугар кинилэр сырдык сыдыааннара төһүү күүс буолуо диэн эрэнэбит.

Татьяна МЕСТНИКОВА (Винокурова),
РФ үөрэҕириитин туйгуна, «Анаабыр улуһугар
үөрэҕири сайдытыгар кылаатын иһин»
бэлиэ хаһаайката, пед. үлэ ветерана